

Asia

EU; Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 36/2017 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio teki 22.4.2017 ehdotuksen työelämän tasapainodirektiivistä. Neuvosto saavutti yleisnäkemyksen 21.6.2018. Euroopan parlamentin työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunta antoi lausuntonsa ehdotuksesta heinäkuussa 2018 ja 12.9. Euroopan parlamentin täysistunto hyväksyi sen. Euroopan parlamentin ja neuvoston kannat olivat kaukana toisistaan. Trilogineuvotteluita varten puheenjohtaja antoi 12.11.2018 ehdotuksen neuvottelumandaatiksi. Tätä käsiteltiin 19.11. poliittisella tasolla trilogineuvotteluissa. Puheenjohtaja antoi 21.11.2018 vielä täydentävän ehdotuksen neuvottelumandaatiksi trilogineuvotteluihin. Itävalta pyrkii puheenjohtajuuskaudellaan saamaan neuvottelut päätökseen.

Suomen kanta

Suomi on hyväksynyt yleisnäkemyksen, joka on hyvin joustava. Euroopan parlamentin kanta on lähellä komission alkuperäistä ehdotusta ja menee muun muassa korvauksessa, lapsen ikärajoissa, kiintiössä ja oikeussuojassa pidemmälle. Puheenjohtajan neuvottelumandaatti on huomattavasti joustavampi kuin Euroopan parlamentin muutosehdotukset. Kokonaisratkaisun aikaan saamiseksi Suomi voi olla joustava.

Suomi tukee direktiiviehdotuksen yleisiä tavoitteita. Ehdotuksella pyritään parantamaan työ-, yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä edistämään sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja hoitovelvollisuuksien tasapainoisempaa jakautumista.

Soveltamisala

Suomi voi hyväksyä viittauksen Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön artiklatasolla puheenjohtajan neuvottelumandaatin mukaisesti.

Isyysvapaa

Suomi tukee isien perhevapaiden lisäämistä ja perhevapaiden tasa-arvoisempaa jakautumista. Isyysvapaata koskevat ehdotukset ovat hyväksyttäviä. Isyysvapaasta säättämisestä tuetaan tässä direktiivissä.

Puheenjohtajan neuvottelumandaatti isyysvapaan korvauksen osalta on raskaussuojeludirektiivin mukainen taso. Suomi voi hyväksyä tämän sairauspäivärahan mukaisen tason, jossa on lisäksi mahdollisuus jäsenvaltioille kansallisesti asettaa katto. Enintään tämä taso voidaan hyväksyä isyysvapaan korvaukselle.

Vanhempainvapaa

Suomi tukee puheenjohtajan neuvottelumandaatin mukaista ehdotusta vanhempainvapaan ikärajan ja korvauksen jättämisestä jäsenvaltioiden määritettäväksi. Suomi katsoo, että vapaan pitäminen lapsen ollessa pieni on tarkoituksenmukaista. Vanhempainvapaan ei-siirrettävän osan ja korvattavuuden sitominen toisiinsa on vielä avoimena oleva kysymys. Vanhempainvapaan ei-siirrettävää osuutta on puheenjohtajan neuvottelumandaatissa ehdotettu, että se olisi kaksi kuukautta, samoin korvattava osuus. Suomi voi kompromissina hyväksyä kahden kuukauden kiintiön, joka jo hyväksyttiin yleisnäkemyksessä nyt myös korvauksen osalta. Suomi voisi vanhempainvapaassa hyväksyä myös sairauspäivärahan mukaisen korvauksen tason osana kokonaisratkaisua.

Omaishoitovapaa

Tällaisen vapaan käyttöönotto ei edistäisi naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua työmarkkinoilla. Yleisnäkemyksessä oli poistettu kokonaan korvausedellytys ja soveltamisala ei ollut laaja.

Suomi tukee puheenjohtajan neuvottelumandaattia siitä, että omaishoitovapaan määritelmät olisivat yleisnäkemyksen mukaiset eli soveltamisala ei olisi laaja.

Suomi ei ole tukenut viittä päivää omaishoitovapaan kestossa. Tähän olisi muita keinoja, voidaan käyttää joustavia työjärjestelyitä. 5 päivää ei ratkaise asiaa, vaan omaishoitovapaan kesto vaihtelee tapauskohtaisesti. Myöskään korvauksen mainitsemista Suomi ei ole tukenut. Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa on nyt kuitenkin 5 päivää joustavammalla tavalla. Suomi voi kuitenkin viimesijaisena vaihtoehtona ja osana laajempaa kompromissia hyväksyä 5 päivää.

Omaishoitovapaassa Suomi ei ole tukenut korvauksen mainitsemista edes siten, että jäsenvaltio saa päättää siitä. Omaishoitovapaan korvaus on vielä avoimena oleva kysymys. Jos kuitenkin näyttää siltä, että neuvottelumandaatista ollaan pääsemässä sopuun, voidaan omaishoitovapaan korvauksen mainitsemiseen siten, että korvauksen tasoa ei millään tavalla määritellä suhtautua joustavasti kompromissin aikaansaamiseksi.

Joustavat työjärjestelyt

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa säilytetään neuvoston yleisnäkemyksen mukainen mahdollisuus jäsenvaltioille työssäoloaikaehtoon ja poistetaan mahdollisuus

rajoittaa työntekijän joustavia työjärjestelyjä koskevia pyyntöjä. Suomi voi suhtautua joustavasti tähän osana kompromissia.

Oikeussuoja

Suomi on pyrkinyt siihen, että laajennettua oikeussuojaa koskevat artikkelit muotoiltaisiiin siten, että paremmasta suojasta ei tule pääsääntö. Kaikki eivät voi olla korkeamman suojan piirissä. Suomi voi hyväksyä omaishoitovapaan lisäämisen kun joustavia työjärjestelyitä ei lisätä.

Neuvottelumandaatin pääasiallinen sisältö:

Soveltamisala

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa viitataan nimenomaisesti Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön artiklatasolla ja muotoilu olisi kunnioittamalla Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

Isyysvapaa

Puheenjohtajan neuvottelumandaatti isyysvapaan korvauksen osalta on raskaussuojeludirektiivin mukainen taso

Vanhempainvapaa

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa vanhempainvapaan ei-siirrettävään osuuteen on esitetty sitä, että tämä olisi kaksi (2) kk ja korvaus linkitetty myös samalle ajalle.

Omaishoitovapaa

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa on palautettu omaishoitovapaaseen 5 työpäivän kesto ja jäsenvaltiot saisivat vapaasti määrittää eri viitejakson kuin yhden vuoden ja samalla sallittaisiin enemmän joustavuutta kansalliseen vapaan käyttämiseen sekä päivien jakautumiseen.

Puheenjohtajan neuvottelumandaattiin on myös esitetty korvauksen mainitsemista.

Joustavat työjärjestelyt

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa säilytetään neuvoston yleisnäkemyksen mukainen mahdollisuus jäsenvaltioille työssäoloaikaehtoon ja poistetaan mahdollisuus rajoittaa työntekijän joustavia työjärjestelyjä koskevia pyyntöjä. Suomi voi suhtautua joustavasti tähän.

Oikeussuoja

Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa jaettua todistustaakkaa koskevan lausekkeen ja oikeussuojan tulisi koskea isyysvapaan ja vanhempainvapaan lisäksi myös omaishoitovapaata.

EP:n lausunto tiivistetysti:

Isyysvapaa on määritelty hieman tarkemmin ja ottaa paremmin huomioon monimuotoiset perheet. Korvattavuus olisi vähintään 80 % bruttopalkasta.

Vanhempainvapaassa lapsen ikäraja on 10 v. ja vammaisten ja pitkäaikaissairaiden osalta korkeampi. Korvattavuus olisi vähintään 78 % bruttopalkasta. Lisätty myös yksinhuoltajat ja heillä olisi sama suoja. Vanhempainvapaan ei-siirrettävä osuus on neljä (4) kk.

Omaishoitovapaa on viisi (5) työpäivää ja korvaus vähintään 78 % bruttopalkasta ja edellyttää hoidettavan kirjallista suostumusta.

Yleisnäkemykset 21.6.2018

Isyysvapaa olisi 10 päivää syntymän yhteydessä ja korvauksen saisivat jäsenvaltiot/työmarkkinajärjestöt määrittää, ottaen huomioon ja helpottaakseen ensisijaisten ansaitsijoiden isyysvapaan käyttöä. Määritelmä on joustava muun muassa siten, että mahdollistetaan kansallisen tason lainsäädännön tai käytäntöjen mukainen vapaa isälle.

Vanhempainvapaan käytön ehdoista jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet päättäisivät (lapsen ikäraja poistettu). Vanhempainvapaan ei-siirrettävä osuus olisi kaksi kuukautta. Korvaus olisi 1, 5 kuukauden ajalta. Korvauksen saisivat jäsenvaltiot/työmarkkinajärjestöt määrittää, ottaen huomioon ja helpottaakseen ensisijaisten ansaitsijoiden vanhempainvapaan käyttöä.

Kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaan työntekijöillä olisi oikeus korvauksettomaan omaishoitovapaaseen. Omaishoitovapaan määritelmään kuuluisivat työntekijät, joiden omaisen tarvitsee hoivaa merkittävän lääketieteellisen tilan vuoksi tai henkilö, joka asuu samassa taloudessa jäsenvaltioiden määrittämällä tavalla.

Joustolauseke on muotoiltu siten, että kansalliset äitiys-, isyys-, ja vanhempainvapaat korvauksineen ja omaishoitovapaa voitaisiin katsoa tämän direktiivin edellyttämiksi vapaiksi mikäli tämän direktiivin mukaiset edellytykset täyttyisivät.

Oikeus pyytää joustavia työjärjestelyitä koskisi työntekijöitä, joilla on alle kahdeksan vuotiaita lapsia sekä omaishoitajia.

Ehdotukset oikeussuojasta kattaisivat isyysvapaan, vanhempainvapaan, omaishoitovapaan ja joustavat työjärjestelyt. Omaishoitovapaata ja joustavia työjärjestelyitä eivät koskisi jaettua todistustaakkaa koskevat säännökset.

Tausta

Raskaussuojeludirektiivin poisvetämisen jälkeen komissio antoi parin vuoden tauon jälkeen 26.4.2017 ehdotuksen Työelämän tasapainodirektiiviksi. Ehdotuksella

kumottaisiin samalla vanhempainvapaadirektiivi ja EU tason työmarkkinaosapuolten tekemä vanhempainvapaasopimus. Vanhempainvapaasopimuksen ja -direktiivin sisältö olisi kuitenkin uuden ehdotuksen pohjana. Uusina vapaina olisi isyysvapaa ja omaishoitovapaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Direktiiville ehdotettu oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (EUT-sopimus) 153 artikla. määränemmistö, tavallinen lainsäätämisyjärjestys.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asia on työllisyys- ja sosiaaliasioiden päävastuulla.

EMPL-valiokunnan raportöörinä David Casa (EPP). Parlamentin EMPL valiokunta on lausunut ehdotuksesta 11.7.2018. Parlamentin täysistunto on hyväksynyt sen 12.9.2018.

Kansallinen valmistelu

Ehdotusta on käsitelty EU 28 ja EU 25 jaostoissa.

EU-ministerivaliokunta 21.3.2018 ja 15.6.2018.

Eduskuntakäsittely

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut ehdotuksesta lausunnot suurelle valiokunnalle.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Direktiiviehdotuksen mukainen isyysvapaa vastaa kansallista lainsäädäntöä. Puheenjohtajan neuvottelumandaatti vastaa isyysvapaassa kansallista lainsäädäntöä.

Direktiiviehdotuksen mukaisen neljän kuukauden kiintiöidyn vanhempainvapaan osalta kansallinen lainsäädäntö ei vastaa direktiiviehdotusta. Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa ehdottama kahden kuukauden kiintiöity vanhempainvapaa ei myöskään vastaa kansallista lainsäädäntöä. Ehdotus edellyttäisi vapaiden uusjakamista. Sairausvakuutuslakia olisi muutettava. Direktiiviehdotuksen mukainen vanhempainvapaan käytön pidennys lapsen 12 ikävuoteen saakka edellyttäisi työsopimuslain muuttamista. Puheenjohtajan neuvottelumandaatin mukaan jäsenvaltiot voivat päättää joustavasti lapsen ikärajasta. Tältä osin ehdotus ei edellyttäisi lainsäädäntömuutoksia.

Ehdotettu uusi oikeus omaishoitovapaaseen edellyttäisi työsopimuslain ja sairausvakuutuslain muutoksia.

Työlainsäädäntöä sovelletaan Ahvenanmaalla. Sairausvakuutuslaki tulee myös

sovellettavaksi Ahvenanmaalla viittaussäännöksellä. Maakuntahallituksen virkamiehiä ja kunnallisia viranhaltijoita koskevat erilliset säännökset. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta säädetään erillisessä maakuntalaissa. Lisäksi Ahvenanmaalla on oma syrjintävaltuutettu, jonka toimivaltaan kuuluvat myös syrjintää sukupuolen perusteella koskevat asiat.

Taloudelliset vaikutukset

Direktiiviehdotuksen varsinaisia kustannusvaikutuksia ei tässä vaiheessa voida kattavasti arvioida.

Direktiiviehdotusta tulkittaessa siten, että vanhempainvapaita järjestellään isän ja äidin kesken että lisäpäiviä ei tarvita, isyys- ja vanhempainvapaata koskevista direktiiviehdotuksen muutoksista ei aiheudu lisäkustannuksia. Sen sijaan uudesta omaishoitovapaasta on alustavan karkean kustannusarvion direktiiviehdotuksessa edellytetyltä viideltä työpäivältä 3,1 milj. euroa (komission ehdotuksen mukaisesti laskettu). Puheenjohtajan neuvottelumandaatissa ei ole tässä vaiheessa mainittu korvausta. Jos neuvottelumandaattiin hyväksytään tämä siten, että omaishoitovapaan korvaus jätettäisiin jäsenvaltioiden päätettäväksi, omaishoitovapaa aiheuttaisi epäsuorien kustannusten lisäksi suoria kustannuksia, joiden määrä riippuu täytäntöönpanon toteuttamistavasta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Kansallisen perhevapaajärjestelmän uudistaminen tulee olemaan seuraavassa hallitusohjelmassa.

Asiakirjat

14342/18 viimeisin coreper-asiakirja
KOM(2017) 253 lopullinen

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Seija Jalkanen TEM puh. +358503960195
Eva Ojala STM puh. +358505735550
Henna Huhtamäki STM puh. + 358505649504
Päivi Yli-Pietilä STM puh. +358504649323

EUTORI-tunnus

EU/2017/0880

Liitteet

Viite

Asiasanat

Hoitaa

STM, TEM

Tiedoksi

EUE, OKM, OM, SM, UM, VM, VNK
